

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Економічний факультет

Кафедра фінансів і кредиту

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. декана економічного факультету

/Роман ГРЕШКО/

від «02» вересня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ САНАЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВА»

вибіркова

Освітньо-професійна програма:	Фінанси, банківська справа та страхування
Спеціальність:	072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Галузь знань:	07 «Управління і адміністрування»
Рівень вищої освіти:	другий (магістерський)
Факультет:	економічний
Мова навчання:	українська

Чернівці 2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Управління фінансовою санацією підприємства» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» галузі знань 07 «Управління і адміністрування», затвердженої рішенням Вченої ради Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича від 03.04.2023 року, протокол № 3, та введеної в дію наказом ректора № 118 від 03.04.2023 р.

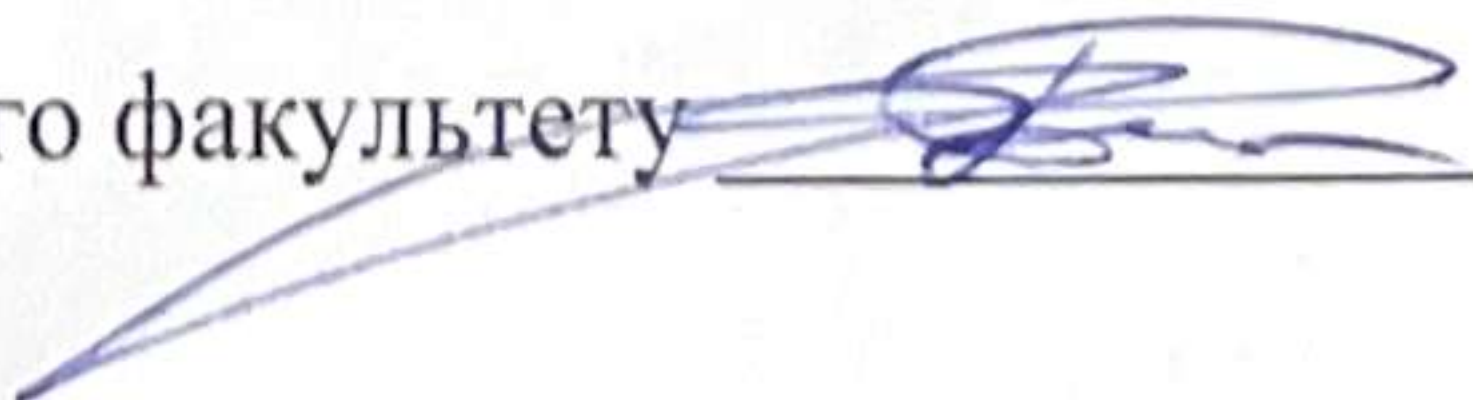
Розробник: **Ковальчук Наталія Олександрівна**, асистент кафедри фінансів і кредиту, кандидат економічних наук, доцент

Викладач: **Ковальчук Наталія Олександрівна**, асистент кафедри фінансів і кредиту, кандидат економічних наук, доцент

Погоджено з гарантом ОП і затверджено на засіданні кафедри фінансів і кредиту
Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року.

Завідувач кафедри Петро НІКІФОРОВ

Схвалено методичною радою економічного факультету
Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року.

Голова методичної ради економічного факультету Роман ГРЕШКО

1. Мета навчальної дисципліни: поглибити та посилити систему знань з методології та практичного здійснення фінансової санації, банкрутства підприємств, фінансового забезпечення ліквідаційних процедур підприємства. Вивчення даної вибіркової дисципліни дозволяє здобувачам вищої освіти посилити компетенції щодо прийняття управлінських рішень у системі фінансово-економічних відносин, які виникають у процесі антикризового фінансового управління підприємством, санації, реорганізації, банкрутства та ліквідації суб'єктів господарювання. Практична орієнтованість дисципліни та її актуальність в сучасних умовах господарювання дає підстави стверджувати про її важливе значення для вирішення нагальних економічних потреб сьогодення.

2. Пререквізити.

Навчальна дисципліна «Управління фінансовою санацією підприємства» відповідно до структурно-логічної схеми освітньо-професійної програми слухається здобувачами вищої освіти в третьому семестрі другого року навчання другого рівня освіти. Для ефективного вивчення курсу «Управління фінансовою санацією підприємств» здобувачі вищої освіти вивчають його після вивчення навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент», «Ринок фінансових послуг», «Інформаційні системи в бізнесі та бізнес аналітика» паралельно із дисципліною «Фінансовий моніторинг». Вивчення дисципліни «Управління фінансовою санацією підприємства» сприятиме проходженню виробничої практики і підготовки кваліфікаційної роботи здобувачами вищої освіти.

3. Результати навчання. Відповідно до освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування» підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» та галузі знань 07 Управління і адміністрування вивчення дисципліни «Управління фінансовою санацією підприємства» сприяє посиленню наступних компетентностей та програмних результатів навчання:

Загальні та фахові компетентності:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

СК2. Здатність використовувати теоретичний та методичний інструментарій для діагностики і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання.

СК3. Здатність застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК7. Здатність до пошуку, використання та інтерпретації інформації, необхідної для вирішення професійних і наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Програмні результати навчання:

ПР02. Знати на рівні новітніх досягнень основні концепції і методології наукового пізнання у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПР03. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

ПР04. Відшуковувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПР10. Здійснювати діагностику і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання.

ПР12. Обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування та оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів.

4. Опис навчальної дисципліни

4.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
денна	II	III	4	120	2	14	14	-	-	92	-	Залік

4.2. Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					с.р.
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Теоретичні основи управління фінансовою санацією підприємства												
Тема 1. Сутність управління фінансовою санацією підприємства Мета: розглянути економічну сутність, мету та завдання фінансової санації, організацію менеджменту санації	12	1	1	-	-	9	-	-	-	-	-	-	
Тема 2. Санаційний контролінг Мета: розглянути сутність, необхідність та основні завдання санаційного контролінгу, його інструменти та методи	12	1	1	-	-	9	-	-	-	-	-	-	
Тема 3. Складання і погодження плану фінансової санації підприємства Мета: розглянути значення, необхідність, структуру плану фінансової санації підприємства	12	2	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-	
Тема 4. Санаційний аудит Мета: розглянути методику та програму санаційного аудиту, систему показників, що використовується при проведенні санаційного аудита	12	1	1	-	-	10	-	-	-	-	-	-	
Тема 5. Санація балансу Мета: розглянути економічний зміст та завдання санації балансу,	12	1	1	-	-	10	-	-	-	-	-	-	

зміст санаційний прибутку та його складові частини												
Разом за ЗМ1	60	6	6	-	-	48						
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Економіко-правові аспекти фінансової санації підприємства											
Тема 6. Внутрішні джерела фінансової санації підприємства Мета: розглянути склад та характеристику внутрішніх джерел фінансування санації підприємства	12	1	1	-	-	10	-	-	-	-	-	-
Тема 7. Зовнішні джерела фінансової санації підприємства Мета: розглянути склад та характеристику зовнішніх джерел фінансування санації підприємства	12	1	1	-	-	10	-	-	-	-	-	-
Тема 8. Санаційна реструктуризація підприємства Мета: розглянути сутність та форми санаційної реструктуризації, фінансовий механізм реорганізації підприємства	12	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Тема 9. Оцінювання вартості майна підприємства Мета: розглянути необхідність, мету та види експертної оцінки вартості майна підприємства, методи та етапи оцінювання вартості майна підприємства	12	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Тема 10. Економіко-правові аспекти санації, банкрутства та ліквідації підприємства Мета: розглянути підстави та порядок порушення справ про банкрутство в Україні, проведення санації та ліквідації підприємств	12	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Разом за ЗМ 2	60	8	8	-	-	44	-	-	-	-	-	-
Усього годин	120	14	14	-	-	92	-	-	-	-	-	-

4.3. Тематика практичних занять

п/п	Назва теми (завдання)	Кількість годин	
		денна ф.н.	заочна ф.н.
1	Тема 1. Сутність управління фінансовою санацією підприємства Завдання: поглибити знання щодо суті фінансової санації,	1	-

	розглянути класичну модель фінансової санації, завдання менеджменту санації		
2	Тема 2. Санаційний контролінг Завдання: поглибити знання щодо контролінгу, визначити особливості санаційного контролінгу, обговорити особливості методів санаційного контролінгу	1	-
3	Тема 3. Складання і погодження плану фінансової санації підприємства Завдання: поглибити знання щодо плану санації підприємства, розглянути порядок затвердження плану санації та його структури	2	-
4	Тема 4. Санаційний аудит Завдання: поглибити знання щодо санаційного аудиту, розглянути порядок розрахунку та оцінки показників санаційної спроможності підприємства	1	-
5	Тема 5. Санація балансу Завдання: поглибити знання щодо структури балансу, розглянути особливості та складові санаційного прибутку, порядок проведення санації балансу	1	-
6	Тема 6. Внутрішні джерела фінансової санації підприємства Завдання: поглибити знання щодо джерел фінансування підприємств, навчитись оцінювати особливості внутрішніх джерел санації	1	-
7	Тема 7. Зовнішні джерела фінансової санації підприємства Завдання: поглибити знання щодо джерел фінансування підприємств, навчитись оцінювати особливості зовнішніх джерел санації	1	-
8	Тема 8. Санаційна реструктуризація підприємства Завдання: поглибити знання щодо реструктуризації підприємства, розглянути особливості та форми реструктуризації активів, капіталу, виробництва, реорганізації	2	-
9	Тема 9. Оцінювання вартості майна підприємства Завдання: поглибити знання щодо оцінки вартості підприємства підприємств, розглянути особливості дохідного, витратного, ринкового підходів до оцінки вартості підприємства	2	-
10	Тема 10. Економіко-правові аспекти санації, банкрутства та ліквідації підприємства Завдання: поглибити знання щодо порядку порушення справи про банкрутство, розглянути особливості санації та ліквідації підприємства	2	-
Усього годин		14	-

4.4. Самостійна робота здобувача

Самостійна робота здобувачів вищої освіти з дисципліни «Управління фінансовою санацією підприємства» направлена на узагальнення, засвоєння і закріплення знань та включає такі види робіт як опрацювання лекційного матеріалу, рекомендованої літератури, підготовку до практичних занять, розгляд питань, які виносились на самостійне вивчення, вирішення практичних ситуацій до відповідних тем дисципліни. Оцінювання самостійної роботи здійснюється в межах балів за кожну тему дисципліни.

п/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна ф.н.	заочна ф.н.
1	Тема: Сутність управління фінансовою санацією підприємства. Завдання: опрацювати питання щодо видів, фаз і причин фінансової кризи на підприємстві, факторів, які впливають на банкрутство підприємств в сучасних умовах господарювання.	9	-

2	Тема: Санаційний контролінг. Завдання: опрацювати питання щодо функцій санаційного контролінгу, системи раннього попередження та реагування	9	-
3	Тема: Складання і погодження плану фінансової санації підприємства. Завдання: опрацювати питання щодо оперативної crash-програми як складової плану антикризових заходів, ефективності санації та заходів щодо реалізації плану санації.	10	-
4	Тема: Санаційний аудит. Завдання: опрацювати питання щодо теоретичних засад санаційної спроможності підприємства, замовників та етапів санаційного аудиту, оцінки становища підприємства на ринку факторів виробництва та на ринку збуту готової продукції	10	-
5	Тема: Санація балансу. Завдання: опрацювати питання щодо правил фінансування санації, мотивів збільшення статутного капіталу, джерел покриття збитків підприємства	10	-
6	Тема: Внутрішні джерела фінансової санації підприємства. Завдання: розглянути теоретичні основи зростання внутрішніх джерел фінансової санації підприємства, шляхи зменшення вихідних грошових потоків підприємства.	10	-
7	Тема: Зовнішні джерела фінансової санації. Завдання: розглянути порядок та мотиви збільшення статутного капіталу при проведенні санації, фінансування санації за рахунок акціонерного (пайового) капіталу, мотиви участі кредиторів у санації боржника.	10	-
8	Тема: Санаційна реструктуризація підприємства. Завдання: опрацювати питання щодо законодавчих передумов при реорганізації підприємства-боржника, мотиви, які можуть спонукати санатора до реорганізації, спрямованої на укрупнення та розукрупнення, передавального та розподільного балансу.	8	-
9	Тема: Оцінювання вартості майна підприємства. Завдання: опрацювати питання щодо принципів оцінювання майна підприємства, інвентаризації майна як складової частини оцінювання його вартості, оцінювання акцій (часток, паїв) у статутному капіталі господарських товариств, оцінювання нематеріальних активів, експертного оцінювання нерухомості.	8	-
10	Тема: Економіко-правові аспекти санації, банкрутства та ліквідації підприємства Завдання: опрацювати питання щодо порядку складання, затвердження та змісту звіту керуючого санацією боржника, черговості задоволення вимог кредиторів у ліквідаційній процедурі, порядку складання, затвердження та змісту звіту ліквідатора.	8	-
Всього годин		92	-

5. Методи навчання, форми та методи оцінювання

Методи навчання:

- вербальні методи (лекція, диспут, пояснення, розповідь);
- практичні методи (практичні роботи);
- наочні методи (демонстрація, ілюстрація);
- робота з інформаційними ресурсами: з навчально-методичною, науковою, нормативною літературою та інтернет-ресурсами;

- самостійна робота над індивідуальним завданням або за програмою навчальної дисципліни;
- дистанційне навчання з використанням відповідних онлайн-платформ.

Форми та методи оцінювання:

- усне опитування;
- письмове опитування;
- тестування;
- розв'язування практичних ситуацій;
- підсумковий контроль – залік.

6. Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Дедлайни та перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається з дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний, участь у конференції, студентській олімпіаді).

Академічна доброчесність. Здобувачі вищої освіти самостійно виконують навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання. Обов'язковим є посилання на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень.

Відвідування занять. Відвідування занять є обов'язковою умовою виконання навчального плану дисципліни. Форми навчання визначені затвердженим графіком освітнього процесу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Критеріями оцінювання є:

при усних відповідях: повнота розкриття питання; логіка викладання матеріалу; використання основної, додаткової літератури та інших (у тому числі іноземною мовою) джерел інформації; аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки; уміння аналізувати теоретичні проблеми з урахуванням світової і вітчизняної практики;

при виконанні письмових завдань: повнота розкриття питання, аргументованість і логіка викладення матеріалу, використання літературних джерел, законодавчих актів, прикладів та фактичного матеріалу тощо; цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи.

Кількість балів, яку здобувач вищої освіти може отримати за кожне практичне заняття (опитування, тестування, розв'язання задач), виконання завдань для самостійної роботи – 6 балів. Кількість балів за змістовний модуль дорівнює сумі балів, отриманих за кожну тему. Максимальна кількість балів складає: за 1 модуль – 30 балів; 2 модуль – 30 балів (разом – 60 балів).

Загальна (максимальна) кількість балів, яку студент може отримати в процесі вивчення дисципліни протягом семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів студент набирає при поточних видах контролю і 40 балів – у процесі підсумкового виду контролю (заліку).

Проведення підсумкового контролю здійснюється у формі заліку і в терміни, передбачені графіком освітнього процесу. Залікове завдання містить два теоретичних питання з дисципліни, 3 тестових завдання і одне практичне завдання з пройденого матеріалу. У 40 балів, що можливо отримати на заліку входить: 2 теоретичних питання (по 10 балів відповідно), 3 тести по 2 бали (сумарно 6 балів) та практичне завдання (14 балів). У випадку не повної відповіді зберігається відсоткове відношення розкриття відповіді та бального оцінювання. Аналогічно виставляються бали по другому питанню. Практичне завдання оцінюється таким чином: 14 балів – за повністю вирішене практичне завдання; 11 – за правильно вказані формули та методика розрахунку, однак неправильне розв'язання; 7 – за правильно вказані формули чи методика розрахунку, однак не має числового розв'язку; 4 – за правильний хід обчислення чи вирішення завдання, однак не виконаний в повному обсязі. В іншому випадку практична ситуація оцінюється в 0 балів. У випадку отримання менше 50 балів за результатами поточного та підсумкового контролю, здобувач вищої освіти

обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академічної заборгованості. Якщо здобувач вищої освіти набрав менше 35 балів, він не допускається до складання заліку.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)										Кількість балів (залікова робота)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2					40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10		
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

7. Рекомендована література

7.1. Основна

1. Кодекс України з процедур банкрутства: від 18.10.2018 р. № 2597- VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19>
2. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства» від 26.10.2010 №1361. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_451800-01#Text
3. Боронос В.Г., Плікус І.Й. Управління фінансовою санацією підприємств : методика та практика. Суми: СумДУ, 2011. 311с.
4. Зеліско І.М. Управління фінансовою санацією підприємства: навчальний посіб. Київ: ЦП «КОМПРИНТ», 2015. 320с.
5. Ковальчук Н.О., Федішин М.П., Жаворонок А.В., Абрамова А.С. Управління фінансовою санацією підприємства: навчальний посібник. Чернівці: Чернівецький національний університету ім. Ю.Федьковича, 2019. 334 с.
6. Крутова А.С., Лачкова Л.І., Лачкова В.М. Управління фінансовою санацією підприємства: навч. посіб. Х.: Видавець Іванченко І.С., 2017. 186 с.
7. Терещенко О.О. Управління фінансовою санацією підприємств: навч. посіб. Вид. 2-ге, без змін. Київ : ЮШУ, 2009. 564 с.
8. Управління фінансовою санацією підприємства: / за ред. Т.А. Говорушко. Київ: «Центр учбової літератури», 2013. 400 с.

7.2. Додаткова

1. Kovalchuk N.O., Pavlyuk A.O. Current trends of bankruptcy Ukraine and measures insolvency to prevent domestic enterprises. *Економіка та суспільство: електронне наукове фахове видання*. 2018. №14. С.478-483. URL:

http://economyandsociety.in.ua/journal/14_ukr/14_2018.pdf

2. Єпіфанова І. М. Банкрутство підприємств: спектр невирішених проблем. *Економіка: реалії часу*. 2017. № 1 (29). С. 55-63.
3. Єрмоленко О., Коковіхіна О., Лисьонкова Н. Фінансова санація як спосіб запобігання банкрутству підприємств в умовах воєнного стану. *Економічний простір*. 2024. №190. С. 114-117. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1470/1414>
4. Ковальчук Н.О. Банкрутство в період воєнного стану: новації законодавства. Фінансові інструменти сталого розвитку економіки: матеріали VI міжнародної наук.-практ. конф., м. Чернівці, 18 квітня 2024 р. / Чернівецький нац. ун-т. Чернівці, 2024. С. 318-321. URL: <https://tenacity-conference.chnu.edu.ua/%D0%B0%D1%80%D1%85%D1%96%D0%B2>
5. Ковальчук Н.О., Павлюк А.О. Антикризовий фінансовий менеджмент як основа управління фінансами вітчизняних підприємств. *Економіка та суспільство: електронне наукове фахове видання*. 2016. №3. С.203-208. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/3_ukr/36.pdf
6. Ковальчук Н.О., Руснак Т.В. Фінансова стійкість вітчизняних підприємств як передумова їх стабільного функціонування. *Глобальні та національні проблеми економіки: електронне наукове фахове видання*. 2016. №11. С.368-371. URL: <http://global-national.in.ua/archive/11-2016/78.pdf>
7. Ковальчук Н.О., Слусаряк М.М., Пуша А.В. Аналіз методик прогнозування банкрутства та оцінка фінансового стану вітчизняних підприємств. *Бізнес Інформ*. 2018. №1. С.248-253. URL: <http://oaji.net/articles/2017/727-1525686517.pdf>
8. Костецький В.В. Особливості здійснення фінансового оздоровлення підприємства. Економічний аналіз: зб. наук.праць Тернопільського національного економічного університету. 2016. Том 26. № 1. С. 50-57.
9. Новик І. В. Фінансова санація в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 10. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9431>
10. Про затвердження примірних форм плану санації боржника у справі про банкрутство та плану реструктуризації боргів боржника у справі про неплатоспроможність: наказ Міністерства юстиції України від 24.10.2019 № 3258/5. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/mus32527>
11. Смагло О. Теоретичні основи функціонування фінансової санації та банкрутства підприємств в Україні. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. № 3 (03). С. 47-50. URL: <https://doi.org/10.32782/dees.3-9>
12. Сукрушева Г.О. Причини та наслідки банкрутства вітчизняних підприємств у сучасних умовах. *Економіка та суспільство*. 2017. № 9. С. 682–686.
13. Шара А.К. Санаційний аудит підприємств роздрібної. *Вісник Львівської комерційної академії*. Львів: Видавництво ЛКА, 2013. Вип. 43. С. 123-127.

8. Інформаційні ресурси

Офіційні сайти органів державного управління України:

1. Верховна Рада України – <http://www.zakon.rada.gov.ua>
2. Державна податкова служба України – <https://tax.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України – <https://www.kmu.gov.ua/>
4. Міністерство фінансів України – <https://www.mof.gov.ua/uk>
5. Міністерство економіки України – <http://www.me.gov.ua>
6. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку України - www.nssmc.gov.ua
7. Фонд державного майна України – <http://www.spfu.gov.ua/>
8. Національний банк України – <https://bank.gov.ua/>
9. Державна служба статистики України – <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Офіційні сайти міжнародних фінансових організацій:

1. Міжнародний інститут статистики (ISI) – <https://www.isi-web.org/>

2. Організація економічної співпраці та розвитку (OECD) – <https://www.oecd.org/>
3. World Bank Group - <https://www.worldbank.org/en/home>
4. The European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) - <https://www.ebrd.com/what-we-do.html>

Офіційні сайти науково-дослідних інститутів і центрів, пошукових систем:

1. Дія. Бізнес - <https://business.diia.gov.ua/marketplace/finansuvanna>
2. Інформаційний сервер про Україну – <http://www.uazone.net/>
3. Консорціум економічних досліджень – <https://www.eurasia.org/eerc/kyiv/EERC>

Офіційні сайти наукових і електронних бібліотек:

1. Електронна бібліотека – <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?C21COM=F&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB>
2. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Національна бібліотека України ім. Я. Мудрого – <https://nlu.org.ua/>